

PETER GREENAWAY'S PROSPERO'S BOOKS

Mentaal Muiswerk

De Britse cineast Peter Greenaway heeft zich de laatste twintig jaar een reputatie opgebouwd met films als *The Draughtman's Contract*, *The Belly of an Architect*, *Drowning by Numbers*, *The Pillow Book*, of *8^{1/2} Women*. Greenaway is cineast, maar ook plastisch kunstenaar van opleiding. Hij begon zijn carrière met het maken van grafisch werk, had daar aanvankelijk weinig succes mee en moest aan de kost komen als monteur van Engelse documentaires – een genre dat hij nog altijd graag ironisch parafraseert. Dat leidde tot zijn filmcarrière.

Sinds begin jaren '90 is Greenaway teruggekeerd naar zijn eerste liefde. Hij maakt sindsdien ook tentoonstellingen, van eigen werk maar ook en vooral rond bestaande museumcollecties. Zo realiseerde hij o.m. *The Physical Self* in Rotterdam en *100 Objects to represent the world* in Wenen. In 1994 startte in Genève de tentoonstelling *Stairs* die langs verschillende steden reisde. In Barcelona pakte hij uit met de tentoonstelling *Flying over Water*, gewijd aan de figuur van Icaros. En hij maakte de paardenopera *Rosa* op muziek van de Nederlandse componist Louis Andriessen.

Eén van Greenaways eerste experimentele films heet *A Walk through H* (1978) en toont een bezoek aan een galerie waar werk van een fictieve kunstenaar hangt. In werkelijkheid krijg je natuurlijk het grafisch werk van Greenaway zelf te zien. Toen ik vijf jaar geleden de cineast interviewde naar aanleiding van een

tentoonstelling die hij had in Gent, viel op dat zijn werk in 25 jaar niet veel veranderd was. Terwijl ik met de zelfbewuste, altijd elegant formulerende cineast een wandeling maakte doorheen de Gentse galerie, in een soort 'live' remake van zijn oude filmpje, viel op hoezeer hij belang hecht aan de inhoud van zijn plastisch werk. In feite waren het storyboards, voorbereidingen of verwerkingen van films, soms bestaande, soms nooit gerealiseerde, die hier aan de muur hing. Toentertijd, in *A Walk through H*, maakte Greenaway een film met zijn plastisch werk, nu maakt hij plastisch werk van zijn cinema. De band tussen beide lijkt onverbreekbaar: Greenaways grafiek is erg functioneel, dient om projecten te illustreren, te bedenken, te ont houden. 'Tussen al mijn werk zijn er altijd en overall allerlei connecties', stelde hij. Alles hangt samen.

Prospero's Books (1991) is Greenaways meest ambitieuze film. Het is een eigenzinnige bewerking van een bewerking van het toneelstuk *The Tempest* van Shakespeare. De film maakt uitvoerig gebruik van computergraphics (gerealiseerd door Eve Ramboz). De hoofdrol van Prospero wordt gespeeld door de Engelse veteraan John Gielgud. Of beter, hij speelt alle rollen: het stuk speelt zich in zijn hoofd af.

In haar inleiding van *Peter Greenaway's Prospero's Books - Critical Essays*, dat verscheen als nummer drie in de reeks *Studies in Performing Arts and Film*, noteert ook Christel Stalpaert dat

elke film, elk project dat Greenaway realiseert, deel uitmaakt van zijn intellectuele biografie. Intertekstueel bekeken maakt zelfs deze bundel deel uit van Greenaways oeuvre en intellectuele biografie. De cineast, altijd al geïnteresseerd in prerationalistische vormen van vertoog, realiseerde al eerder – o.m. in de serie *TV-Dante* (1989) – een serie 'glossen' of commentaren op een klassieke tekst, zij het niet als nota's bijgeschreven in de marge, zoals in middeleeuwse manuscripten de gewoonte was, wel als een audiovisuele reconstructie. Zijn film *Prospero's Books* is evenzeer een audiovisuele commentaar op, of herscheping van, Shakespeares *The Tempest*. Op dezelfde manier vormen de essays uit deze bundel een serie glossen op Greenaways film.

Het is jammer, schrijft Stalpaert, dat deze essays niet dezelfde zintuiglijke ervaring kunnen bieden als de film. Eigenlijk zouden ze aangeboden moeten worden in een interactieve hypermedia-vorm, waarin bewegende beelden, tekst, klank en muziek verenigd worden. Stalpaert merkt terecht op dat *Prospero's Books* in feite een soort hypertext vormt die ideaal zou zijn als cd-rom of interactieve dvd. Door niet alleen woorden maar een boel andere tekensystemen (beeld, muziek, stem) aan te klikken 'met onze mentale muis' zou de hypertext werkelijk geactiveerd kunnen worden. En zou het materiaal dat Greenaway in de film gestouwd heeft losgemaakt kunnen worden uit het lineaire verloop van de film. In één visie kan de kijker immers nooit de rijkdom aan visueel en tekstmateriaal bevatten. Voorlopig is er zo'n hypermediaversie van *Prospero's Books* niet en dus brengt deze essaybundel enkel 'words, words, words' die niettemin een stevig

dossier vormen waarin de verschillende betekenislagen van Greenaways film door een serie internationale onderzoekers belicht worden.

De bundel gaat van start met een, jammer genoeg te kort, interview van Stalpaert met Peter Greenaway. Greenaway blijft tot nader order nog altijd zijn eigen beste interpretator (ook al heeft hij volgens de postmodernen natuurlijk geen alleenrecht op de enig mogelijke correcte interpretatie van zijn oeuvre). Het inter-

Prospero's Books (Peter Greenaway)
Progrès Films Brussel

FOTO: MARC GUILLAUMONT

view focust rond schrijven en het creatief proces, maar ook over de rol van de vrouwen in de film. Daarbij wijst Greenaway met enige zin voor ironie de verantwoordelijkheid voor de onderbelichte rol van Miranda af: 'The one script that I was never responsible for, is *The Tempest*'.

Judith Buchanan van Worcester College, Oxford belicht vervolgens hoe Greenaway de klassieke iconografie van de heilige Hieronymus